

O'zbekiston adabiyoti va san'ati

1956-yil 4-yanvardan chiqq boshlagan

ADABIY-BADIIY, MA'NAVIIY-MA'RIFIY, IJTIMOIIY GAZETA

2021-yil 22-yanvar / № 4 (4611)

АГАР ЖАМИЯТ ҲАЁТИНИНГ ТАНАСИ ИҚТИСОДИЁТ БЎЛСА, УНИНГ ЖОНИ ВА РУҲИ МАЪНАВИЯТДИР

Шу йилнинг 19 январь куни Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев раислигида маънавий-маърифий ишлар тизимини тубдан такомиллаштириш, бу борада давлат ва жамоат ташкилотларининг ҳамкорлигини кучайтириш масалалари бўйича видеоселектор йиғилиши бўлиб ўтди.

ШАВКАТ МИРЗИЁЕВ:

Биз янги Ўзбекистонни барпо этишга қарор қилган эканмиз, иккита мустақкам устунга таянамиз. Биринчиси – бозор тамойилларига асосланган кучли иқтисодиёт. Иккинчиси – аждоқларимизнинг бой мероси ва миллий кадриятларга асосланган кучли маънавият.

Биз яратётган янги Ўзбекистоннинг мафқураси эзгулик, одамийлик, гуманизм гоёси бўлади. Мафқура деганда, аввало, фикр тарбиясини, миллий ва умуминсоний кадриятлар тарбиясини тушунамиз. Улар халқимизнинг неча минг йиллик ҳаётини тушунча ва кадриятларига асосланган.

Миллий тарихни миллий рух билан яратиш керак. Акс ҳолда унинг тарбиявий таъсири бўлмайди. Биз ёшларимизни тарихдан сабоқ олиш, ҳулоса чиқаришга ўргатишимиз, уларни тарих илми, тарихий тафаккур билан қуроллантиришимиз зарур.

Агар кимдир, маънавият масаласи – бу фақат Маънавият маркази ёки тегишли вазирлик ва идораларнинг иши, деб ўйласа, ҳато қилади. Буларнинг барчаси олдимизда турган энг асосий, энг муҳим вазифалардан биридир.

✓ Республика Маънавият ва маърифат марказининг “Маънавият тарғиботчиси” ўқув муассасаси негизда Ижтимоий-маънавий тадқиқотлар институти ташкил этилади.

✓ Бундан буён Республика Маънавият ва маърифат маркази барча ҳудудий кенгашларнинг, вазирлик, идора ва ташкилотларнинг маънавий-маърифий фаолиятини мувофиқлаштириб боради.

✓ Марказ ва унинг тизимидаги ташкилотларнинг моддий-техник таъминоти кескин кучайтирилади.

✓ Марказнинг фаолияти илмий-тадқиқот ва тарғибот-ташвиқот йўналишларида қайта ташкил қилинади.

✓ Барча олий ўқув юртлири ва уларнинг филиалларида мавжуд штат бирикмалари доирасида ёшлар масалалари ва

маънавий-маърифий ишлар бўйича проректор лавозими жорий этилади.

✓ “Бир зиёли – бир маҳаллага маънавий ҳомий” тамойили асосида ҳар бир маҳаллага профессор-ўқитувчи ва таниқли зиёлилар бириктирилади.

✓ Бундан кейин Тошкент шаҳар нурунийлари тарбияси оғир, ишсиз ёшларга кўмаклашиб боради.

✓ Худудлар марказида намунавий лойиҳа асосида маънавият ва маърифат масканлари барпо этилади.

✓ Маҳаллий бюджетлар ҳисобидан соҳага қўшимча штатлар ажратилади.

✓ Тошкент шаҳридаги “Ғалаба боғи” мажмуаси халқимиз, айниқса, ёшлар учун ҳарбий тарих ва аждоқларимиз қаҳрамонлигини ўрганиш бўйича илмий марказга айлантирилади.

✓ Ўзбекистонда тарих фанини 2030 йилгача ривожлантириш концепцияси ишлаб чиқилади.

✓ Маънавият ва маърифат, “Тараққиёт стратегияси”, Ислоҳ цивилизацияси марказлари, ижтимоий-гуманитар йўналишдаги тадқиқот институти ҳақиқий “ақл марказлари”га айлантирилади.

✓ Миллий гоё тарғиботи, маънавий-маърифий ишлар самарадорлигини ошириш, жамиятда адабиёт ва китобхонликни янада ривожлантириш мақсадида “Ижод” жамоат фонди негизида Маънавият ва ижодни қўллаб-қувватлаш фонди ташкил этилади.

✓ Республика Маънавият ва маърифат маркази ҳамда Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси муассислигида нашр этиладиган «Маънавий ҳаёт», «Тафаккур», «Шарқ юлдузи» ва «Жаҳон адабиёти»

журналларининг ҳар бир мактаб, маҳалла ва олий ўқув юртлирига етиб бориши таъминланади.

✓ Маънавият ва ижодни қўллаб-қувватлаш жамғармасига 120 миллиард сўм ажратилиб, маънавий-маърифий тарбия ва тарғибот-ташвиқот ишларини самарали амалга ошириш, миллий адабиётимизни ривожлантириш учун сарфланади.

Бу маблағнинг: 90 миллиард сўми худудларда маънавий-маърифий соҳаларни ривожлантиришга, 20 миллиард сўми Ёзувчилар уюшмаси фаолиятини қўллаб-қувватлашга, 10 миллиард сўми мамлакат миқёсида маънавий-маърифий ишларни самарали ташкил қилишга йўналтирилади.

✓ Шу йилдан бошлаб маънавият ва маърифат соҳаси ихтисослашган фанлар классификаторига киритилади.

БИРИНЧИ КИТОБЛАР, БИРИНЧИ ҚУВОНЧЛАР..

Ёш қаламкашининг илк китоби! Қўлига қалам олиб адабиёт майдонига қадам қўйган ҳар қайси умидли ёш учун илк китобини кўриши чинакам байрам! Кўни кеча Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси томонидан “Биринчи китобим” лойиҳаси доирасида 15 нафар ёш шоир ва ёзувчининг китоблари тақдимотида айнан шундай байрамона кайфиятнинг шохиди бўлди. Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси раиси, Ўзбекистон халқ шоири Сирожиддин Саййид муаллифларни самимий қўлаганида беҳиштер мустақиллик арафасида катта қийинчиликлар билан, тежалган қозғолар ҳисобидан чоп этилган илк китобларимизни эсладим. Эсладим, очиги, бугунги ёшларга жудаям ҳавасим келди.

Тақдироти ўтказилаётган китоблар давлатимиз раҳбари Шавкат Мирзиёевнинг 2018 йил 5 апрелдаги “Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси фаолиятини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарори ижросини таъминлашга қаратилган бўлиб, Президентимизнинг 2020 йил 25 декабрь куни бўлиб ўтган Ўзбекистон ёшлари форумида сўзлаган нутқида ёшларни барча соҳаларда қўллаб-қувватлашга қаратилган даъватларининг амалдаги рўёбидир, десак тўғри бўлади. Қолаверса, 2021 йил мамлакатимизда “Ёшларни қўллаб-қувватлаш ва аҳоли саломатлигини мустақкамлаш йили”, деб эълон қилинган жамиятимизнинг барча жаҳалларида ёшлар фаолиятини оширишда муҳим аҳамиятга эгадир.

Жорий йилнинг 19 январида Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев раҳбарлигида маънавий-маърифий ишларни тубдан такомиллаштириш, бу борада давлат ва жамоат ташкилотларининг ҳамкорлигини кучайтириш масалаларига бағишланган

видеоселектор йиғилишида ҳам ёшларнинг маънавий тарбиясига эътибор ва масъулият масалалари бўйича аниқ вазифалар белгилаб олингани бежиз эмас. Шу маънода ёшларнинг илк ижод маҳсулларини бугун Ваганимизда олиб борилаётган кенг миқёсдаги ислохотлар меваси, десак муболага бўлмайди. Китоблари тақдироти ўтказилган ёшлар 2018 йили Зомин семинарида катнашган, устозлар томонидан ижодий ишлари юқори баҳоланган мамлакатимизнинг турли худудларида яшаётган йигит-қизлардир.

– Мазкур жараёнда устоз адибларимиз ёшларнинг асарлари билан чуқур танишдилар, – деди тадбирда сўзга чиққан Ёзувчилар уюшмаси раиси ўринбосари Ботиржон Эргашев. – Уларнинг фикр-мулоҳазалари асосида шеърят, наср, бадий публицистика ва драматургия бўйича жами 37 нафар ижодкорнинг асарлари танлаб олинган эди. Ёшларнинг илк китобларини жамоатчиликка кенгрок тарғиб қилиш мақсадида тақдироти уч босқичда ўтказиш режалашти-

рилди. Бугун 15 нафар ёш ижодкорнинг биринчи китоблари жамоатчиликка тақдим этилди.

Тақдиротда Махлиё Умрзоқованинг “Туйғулар алангаси”, Анвар Ботирнинг “Улғайиш”, Бобур Ҳамронинг “Широқнинг қайтиши”, Яхё Фаёзнинг “Бахтимизнинг зар туморлари”, Юлдуз Ўрмонованинг “Уйғок юлдузлар”, Мирзохид Музаффарнинг “Ғош”, Акмал Турсунонинг “Бургуткоя”, Раҳмат Бобоқоннинг “Изибоб шивир”, Анвар Аллабергановнинг “Туллаётган чечаклар”, Бек Алининг “Мен ахир сенман”, Асрор Солижоннинг “Севиранг нигоҳ”, Мадина Норчаеванинг “Кафтадаги йўл”, Азизбек Норовнинг “Эйнгштейн жумбоғи”, Раҳшона Аҳмедованинг “Ору ва денгиз” ҳамда Абдурауф Зокировнинг “Она замин” китоблари ўқувчилар эътиборига ҳавола этилди.

Таъкидлаш жоизки, ўтган йиллар мобайнида 146 нафар ёш ижодкор “Биринчи китобим” лойиҳаси шарофати билан кашф этилди. Тақдироти қилинаётган китоблар нашри эса “Ижод” жамоат фонди томонидан молиялаштирилиб, 2020 йилда “Adabiyot” нашриётида ҳар бири 10 минг нусхадан чоп этилди.

– Китобларимиз Ёзувчилар уюшмаси ташаббуси билан чоп этилди, – дейди Камолитдин Бехзод номидаги миллий расомлик ва дизайн институтининг 3-курс талабаси Мадина Норчаева. – Ҳар бири ўн минг нусхадан нашр этилган китобларга ҳар биримизнинг шеърят, наср, адабий танқид, бадий публицистика ва драматургия бўйича ижод на-

муналаримиз саралаб олинган. Шулар каторида менинг “Кафтадаги йўл” номли шеърый тўпламим ҳам дунё юзини кўрди. Бу менга фахр, масъулият туйғусини бағишлаши билан бирга, ўз устимда янада кўпроқ ишлашга рағбатлантиради.

Бугун адабиётга кириб келаётган ёшларнинг даввосио ҳавоси, албатта, бутунлай бошқача. Уларнинг чакнок кўзларида адабиётимизнинг порлок эртасини кўргандек бўлдим. Зеро, улар мустақиллик даврида воёга етган, даврнинг афзалликларини пухта ҳис қилаётган замонавий ёшлар. Мазкур китобларни арақлаб, ижод намуналари билан танишар экансиз, ёшларнинг ўй-орзулари билан танишасиз. Хусусан, Мирзохид Музаффарнинг “Ғош” номли тўпламидаги шеърларда шоирнинг ўзига ҳос ички дунёси мужассамлиги аён кўринади. Юлдуз Ўрмонованинг “Уйғок юлдузлар” китобидаги шеърлар эса ўқувчини гўё сирли юлдузларнинг бетакрор оламига етаклайди.

Тақдиротда сўзга чиққан адабиётшунослар Зухриддин Исомидинов, Раҳмон Қўчқор, шоира Фарида Афрўз, адиб Кўчқор Норқобил адабиётга энди кириб келаётган ёшларга танланган йўлнинг машаққати ва масъулияти ҳамда шарофи, қолаверса, илк китоблар улар ҳаётида муҳим воқеа бўлиб қолиши ҳақида ўз фикр-мулоҳазаларини билдиришди.

Тадбирда иштирокчиларга ёшларнинг илк китоблари улашилди.

Абдумажид АЗИМ

Аҳмад ТўРА олган суратлар

КИТОБХОНЛИК

ҲАЗИНАГА ЙЎЛ

Китобларни шартли равишда уч хилга бўлиши мумкин. Биринчиси, табиий-техникавий илмларга оид адабиётлар. Улар муайян касб ёки ихтисос эгалари – мутахассислар учун мўлжалланган, ақл ва тажриба маҳсули сифатида фойдаланиладиган китоблардан иборат бўлиб, одамзоднинг реал ҳаётида қўл келадиган, моддий ҳамда маънавий эҳтиёжларини қондиришга қаратилган соҳаларга бағишланади. Бундай китоблар одамни ақлий мавжудот сифатида тарбиялайди, унга оқилона манфаат устуворлиги тамойили билан иш кўришни ўргатади.

Иккинчи хилдаги китоблар ҳам илмийлик ҳусусиятига эга бўлиб, улар инсонга моддийликдан баледрок поғонада турган ҳолда маънавий-руҳий озук беради; маънавий поклаш воситасида у оладиган моддий фойданинг бир неча баробар ошишига ҳисоб-китобларсиз, кўза яққол ташланмайдиган тарзда таъсир кўрсатади. Шу сабабдан ҳам уларни биз «инсонийлик» фанларига доир адабиётлар деб атаёмиз. Бундай китобларни тушуниш, моҳиятини англаб етиш, берадиган самарасидан фойдаланиш шу ўқувчи яшаётган жамиятдаги интеллектуал-фалсафий тарбияга, ундаги етук шахсларнинг кўп ёки озлигига боғлиқ бўлади.

Учинчи хилдаги китобларни биз бадий асарлар деймиз. Уларда инсон ҳиссийатларига таъсир кўрсатиш ҳусусияти биринчи ўринга чиқади, ақл қузатувчи сифатида иш кўради, мақсаднинг ўзи эмас, мақсадга мувофиқлик устуворлик қилади. Бу хилдаги китоблар кўпчиликни қамраб олиши билан ажралиб туради. Уларни саводи чиққан ҳамма ёшдаги ва ҳамма касбдаги жамият аъзолари ўқини, ўқиб «мағзини қақшиш» мумкин. Бу «мағзинларда» эса муҳаббат ва лоқайлик, ҳақиқат ва ёлгон, эзгулик ва ёвузлик, гўзаллик ва ҳунуқлик, улғурлик ва тубанлик сингари инсоний ҳислатлар ўртасидаги курашлар акс этади, бевосита ёки билвосита таъсирларнинг иллатлар устидан галабаси таъсирланади. Мазкур таъсирлар турли фельдаги одамларнинг кундалик ҳаётдаги ва фақуллода ҳолатлардаги хатти-ҳаракатлари, турли манфаатларнинг тўқнашувлари оқибатида юзага келади. Шулар асносида барча воқеалар ривожда асосий мурват ҳисобланадиган асар қаҳрамонларининг бадий қиёфалари ўқувчи кўз олдига гавдаланади. Ўша бадий қиёфаларнинг юксак ахлоқий фазилатларга эга бўлганлари бизга эстетик идеал – улғурлик намунаси сифатида хизмат қилади. Бадий асарнинг шу тахлитдаги мағзини қақшиш биз юқорида кўриб ўтган иккинчи хилдаги китобларнинг – ахлоқшунослик, нафосатшунослик, метафизика (фалсафа), руҳшунослик, тарих сингари инсонийлик фанларига доир адабиётлар ўзига ҳос аҳамиятга эга. Улардан хабардор китобхон муайян бадий асар моҳиятини, ундаги бир қарашда ҳамма ҳам осонгина тушунавермайдиган фалсафий ўзакни қийналмай топади, ўз-ўзини тарбиялаш усулининг самарадорлигини оширади.

МУНОСАБАТ

ИМКОНИЯТ

ЁЗУВЧИНИНГ ҚУРОЛИ – СЎЗ

Президентимиз раҳбарлигида ўтган маънавий-маърифий ишлар тизимини тубдан такомиллаштириш, бу борада давлат ва жамоат ташкилотларининг ҳамкорлигини кучайтириш масалалари бўйича видеоселектор йиғилишида қатнашиб, давлатимиз раҳбарининг миллий адабиётимизга, ижодкорларга эътибори ва эҳтиромини, гамхўрликларини яна бир бор ҳис этдим. Маънавият ва ижодни қўллаб-қувватлаш фонднинг ташкил этилиши, унинг ҳисобидан истеъодли ижодкорларни қўллаб-қувватлаш, китобларини нашр этиш, китоб ҳамда миллий гоя тарғиботини кучайтириш айна муддаодир.

Наби ЖАЛОЛДИН, ёзувчи

Яқинда бўлиб ўтган Республика Маънавият ва маърифат Кенгаши йиғилишидаги давлатимиз раҳбарининг нутқи барча юртошлар қатори таълим-тарбия соҳасида фаолият юритаётган устоз ва мураббийларни ҳам гоятда тўлқинлантириб юборди.

МИЛЛИЙ ҚАДРИЯТ ВА АНЪАНАЛАР РУҲИДА

Президентимиз маънавий-маърифий ишларнинг ягона тизимини яратиш, хусусан, ёшларни болалигиданоқ билимли ва фазилатли этиб тарбиялаш, бунинг учун мактабга таълим ташкилотларига методик ёрдам кўрсатиш, мактаблар, ўрта махсус ва олий таълим муассасаларида маънавий-маърифий ишлар самарадорлигини ошириш бўйича кўрсатмалар берди.

Ана шу кўрсатмалардан келиб чиққан ҳолда, Гулистон шаҳридаги Ҳалима Худойбердиева номидаги ижод мактабида таълим олаётган ёшларнинг интеллектуал ва ижодий салоҳиятини ошириш, уларда юртимизда олиб борилаётган ислохотларга дахлдорлик ҳиссини уйғотиш, умуман, ёш авлоднинг ҳар жихатдан қамол инсонлар бўлиб етишиши учун зарур ишларни амалга ошириш мумкин.

Ижод мактаби ўқувчиларида миллий қадриятлар ва анъаналаримизга ҳурмат ҳиссини уйғотиш, уларни замонавий билим ва қўниқларга эга қилиб тарбиялаш ҳам муҳим вазифамиз ҳисобланади.

Ўқувчиларимиз мумтоз ва замонавий ўзбек адабиётини пухта ўзлаштиришдан ташқари, жаҳон адабиётини ҳам изчил ўрганишмоқда. Бунда, айниқса, Шарқ мамлакатлари адабиёти ҳамда қардош халқлар адабиётини ўрганишга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Зеро, тилимиз, динимиз ва урф-одат ҳамда

анъаналаримиз битта илдиздан озикланади.

Кунга кеча ижод мактабимизга Туркиянинг Ўзбекистондаги Фавкуллода ва мухтор элчиси Меҳмет Сурайё Эр жаноблари таширф бўюди. Меҳмонлар дастлаб ўқувчиларнинг таълим-тарбия олишлари учун яратилган шарт-шароитлар, ўқув ва лаборатория хоналари ҳамда тўғарақлар иш олиб борадиган хоналарни кириб кўрдилар. Шундан кейин меҳмонлар иштирокида “Дўстлик мадҳи” мавзусида маънавий-маърифий тадбир ўтказилди. Чинакам биродарлик ва қардошлиқ руҳида ўтган учрашувада улуг бобокалонимиз Алишер Навоийнинг шох байтлари билан бирга Жалолдин Румий, Юнус Эмро, Махмуд Акриф Эрсўй каби турк адабиётининг атоқли намоёндалари ижодларидан намуналар ўқилди. Ижодкор ёшлар томонидан икки тилда ўқилган шеърлар меҳмонларда катта таассурот қолдирди.

Мухаммад ИСМОИЛ, Ҳалима Худойбердиева номидаги ижод мактаби директори

ҲАШАР – ОЛАМГА ЯРАШАР

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисига йўллаган Мурожаатномасида қўллаб-қувватлаш масалалар қаторида сайёҳлик соҳасига ҳам алоҳида эътибор қаратилди. Маълумки, мамлакатимиз бу соҳада улкан салоҳиятга эга, аммо бу имкониятдан, очигини айтганда, ҳали тўлиқ ва самарали фойдалана олганимиз йўқ. Давлатимиз раҳбари таъкидлаганидек, сайёҳлик ривожини унун қулай иқтисодий ва ташкилий-ҳуқуқий шарт-шароитлар яратиши, ундан унумли фойдаланиш иқтисодий тартибимиз раҳбарининг муҳим шартини ҳисобланади.

Мурожаатномада ҳудудларни ривожлантириш ҳақида алоҳида сўз юритилди. Бунда муҳим омил сифатида ҳудудлараро транспорт алоқасини таъминлашга эътибор қаратилди. Барча аҳоли пунктларидан пойтахтимизга, энг йирик шаҳарлар ва туристик марказларга тез келиб-кейтиш имкониятини яратадиган, ўзaro боғланган транспорт тармоғи яратилиши, жумладан, иккита тезкор поезд ҳаракатининг йўлга қўйилиши, Бухоро – Урганч – Ҳива темир йўлининг электрлаштирилиши, қишлоқларни туманлар марказлари билан боғлайдиган узлуксиз автобус катновларининг хусусий сектор иштирокида кўпайтирилиши ички туризм ривожини унун янги имкониятларни яратди.

Туризм объекти атрофидаги ер майдонлари, сув ва йўл инфратузилмаларини яхшилаш учун бюджетдан бир триллион сўм ажратилди. Дарҳақиқат, маданий мероса, ота-боболаримиз қолдирган ўчмас қадриятларга бўлган бундай эътибор янги ислохотларни ишонч билан бошлашга ундовдир. 2021 йилда туризм соҳасида изчил ислохотларни давом эттириш иқтисодий барқарорлик қафолатлари сирасидандир. Агар биз тарихий обидаларимизга саёҳат қиладиган бўлсак, ички туризм, шу жумладан, зиёрат туризмни ривожлантиришга алоҳида эътибор қаратилди.

Туризмнинг фойдаси фақат иқтисодий жиҳат билан боғланиб қолмайди, соҳа ривожини тарихимиз, миллий маданиятимиз, қадриятларимиз ривожига ҳам салмоқли таъсир кўрсатади. Шу мақсадларда маданият ва санъат муассасалари фаолиятини жонлантириш, уларнинг моддий-техник базасини мустаҳкамлаш, ҳудудларда театр ва маданият объектларини қуриш ва сифатли таъмирлаш вазифаси белгиланди.

Шу ўринда, келгусида сайёҳлар учун янада кўпроқ майдон яратиш мақсадида бир таклифимни ўртоқлашмоқчиман. Ўзбек халқи деганда, албатта, унинг меҳнатсеварлигини алоҳида эътироф этамиз. Шундай экан, халқимизнинг бундай ноёб хислатини нима учун дунёга кўз-кўз қилмаслигимиз керак, де-

ган савол туғилади. Қолаверса, ким ўз она Ватани учун тер тўққан ота-бобоси ҳақида билишни истамайди? Мана шу мақсадда Катта Фарғона канали ҳамда Каттакўрғон сув ombори бўйлаб халқимизнинг “ҳашар” деган удумини, эл-юрт манфаати йўлидаги куч-қудрати ва жасоратини намоён этадиган музейлар барпо этиш лозим, деб ўйлайман.

Музейларнинг ташки деворларида ҳазрат Алишер Навоийнинг қаҳрамони Фарҳод сингари юрт ўғлонларининг тасвирини ёш авлод онгига сингиртиб борадиган даражада яққол акс эттириш ва у ҳар қандай сайёҳни беъэтибор қолдирмайдиган мейморий хусусиятларга эга бўлиши жоиздир.

Музейлар меҳнаткаш халқимизнинг келажақ авлодлар учун бажарган эзгу ишларини, жипслик, ҳамжихатлик бўлса, меҳнат билан ҳар қандай улкан натижаларга эришиш мумкинлигини кўрсатиб туриш.

Албатта, сув бўйидаги ҳар иккала музей ҳам халқимизнинг номдодий мероси – Ҳашар удумини абадиятга муҳрлаб, машҳур меҳнат қаҳрамонларининг ҳеч бирини унутмаган ҳолда, уларнинг суратлари, онлавий аҳоли, бажарган ишлари, иш қуролилари акс этган кўрғазмалар воситалар билан бийиш даркор.

Бундай музейлар ёш авлод учун ибрат оладиган, меҳнатсеварлиқни ўрганадиган ўқув марказларига айлансин. Ёш авлод вақиллари бу сингари тарихий ишлар ҳеч қачон унутилмаслигини ҳис этсин ва эътиборсиз қолмаслигини билсин.

Абдуқамол РАҲМОНОВ, Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси аъзоси

ИЛМЛИ ЭЛДАН ДУНЁ АНДОЗА ОЛАДИ

Халқимизда илм ҳақида айтилган қўллаб мақоллар, шунингдек, ҳадислар ҳам бор. Биргина мисол: “Бешиқдан қабргача илм изла”, дейилади бир ҳадисда. Ҳақиқатан, бу ҳодисага амал қилган инсондан ёмонлик чиқмайди. 2021 йилга катта умидлар билан кўз тиккан ҳар бир инсоннинг дастлабки ҳаяжони — Президент Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисига йўллаган Мурожаатномаси бўлди, десак муболага бўлмайди.

Мурожаатномада илм соҳасига алоҳида эътибор қаратилди. Бугунги ислохотлар жараёнида, аввало, илмга эҳтиёж катта. Айни пайтда замонавий билимларни пухта эгаллаган кадрлар зарур. Ана шундай кадрларни қайси соҳа вақиллари етказиб беради? Ўз-ўзидан аниқки, ўз касбининг фидойиси бўлган ўқитувчи ва мураббийлар.

Ўқитувчи ва мураббийлар меҳнатини қанча эъзозласак, шунча кам. Кунга кеча Юнусобод

туманида “Чинобод плаза” номли меҳмонхона типидagi санаторий ўз иш фаолиятини бошлади. Бу маскан ўз эшикларини илк бор ўқитувчи ва мураббийларга очганида ҳам рамзий маъно бор. “Чинобод плаза” дунёнинг энг илгор давлатлари андозаси асосида қад ростлади. Бу ерга республикамизнинг барча вилоят ва овулларида келган, ўз касбини ҳаётининг мазмунига айлантирган ўқитувчилар жам бўлди. Касбининг ортидан эл назарига тушган, мактабда,

маҳалласида обрў-эътироф топаган меҳри дарё устозлар билан бир қаторда Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасининг аъзолари ҳам хордик чиқаришди. Ўзбекистон касба уюшмалари федерацияси ва Халқ таълими вазирлиги тавсиясига биноан, уларга байрам совғаси сифатида ўн кунлик дам олиш бепул ташкил қилинди. Бундан барча дам олувчиларнинг кайфиятлари чоғ. Буни уларнинг куйидаги фикрларидан ҳам билиш мумкин.

Зайнабжан АБДУЛЛАЕВА, Қорақалпоғистон Республикаси Элиқалла туманидаги 61-мактабнинг биология фани ўқитувчиси, “Меҳнат шухрати” ордени соҳибаси:

– Оддий ўқитувчига бундан ортик эътибор ва эътироф бўлмас керак. “Чинобод плаза” санаторийи янги тараққиёт даврининг энг замонавий даволаниш ва дам олиш маскани. Бетақорор гўзалликдан ҳайратланиб “эртақлар оламнинг тирик қаҳрамонлари”га айлиниб қолганимдан беҳад бахтиримиз.

Янги йилнинг илк кунларидан ўқитувчилар, фидойи устозларга туҳфа сифатида “Чинобод плаза” санаториясига бепул йўлланма берилди. Дам олувчилар учун яра-

тилган имкониятлар, ҳуш кайфият бахш этадиган фитобар, гимнастика зали, бассейни, кўзни қувонтирадиган қишки боғ, дурдона асарлар билан бойитилган кутубхона устозлар хизматига. Айниқса, Тошкент шаҳрининг энг диққатга сазовор жойларига уюштирилган саёҳатлар ҳамда бадий кечалар янги меҳнат фаолиятимизга қуч-ғайрат, кечкиз меҳр-муҳаббат бағишлади.

Йиллар давомида устозларга хизмат қилишдек олий мақсадни амалга оширишга бел боғлаган Ўзбекистон Касба уюшмалари федерациясига, санатория раҳбариятига, шифокорлар ва барча ходимларига ўзим ҳамда касбдошларим номидан ташаккур изҳор этаман.

Майрам САМАНДАРОВА, Тошкент вилояти Бекобод туманидаги 11-мактабнинг олий тонали география фани ўқитувчиси, “Шухрат” медали соҳибаси:

– Халқимизда “Устозни улуғлаган инсон элдан азиздир” деган нақл нақадар тўғри эканлиги бутун ўз тасдиғини топди. 2021 йилда ўз фаолиятини бошлаган “Чинобод плаза” санаториясининг дастлабки меҳмонлари — устозлар орасида борлигидан жуда хурсанд бўлдим. Бу ерда бизга кўрсатилган ҳурмат, меҳмондўстлик, ўзбекона лутф ҳеч қайси давлатда йўқ. Бу эса менга шу муқаддас юрт фарзанди эканлигимдан фарқ-иштиҳор туйғусини ҳис этиш билан бирга, янада катта қуч ва масъулият юклайди.

Мен 25 йилдан буён ўқитувчи сифатида фаолият олиб бораман. Оддий бир қишлоқ ўқитувчиси сифатида бизга кўрсатилган бундай бахтирлик ва эътибор учун, аввало, Президентимизга, Ўзбекистон Республикаси Касба уюшмалари федерациясига ва “Чинобод плаза” санаторияси жамоасига миннатдорлик билдираман. Даволовчи шифокорлар З.Исмомлова, Х.Раҳмонова ва ҳамширалар К.Туропова, Д.Абдуҳақимовага ўз миннатдорлигини изҳор этаман. Касблар ичида энг улуғи бўлиши ўқитувчилик касбини танлаб хато қилмаганимни баралла айтаман. Устозлик касби бу менинг фахрим. Юртимизга ҳеч қачон кўз тегмасин.

Аслиддин БОЛИҚУЛОВ, Сирдарё вилояти Ховос туманидаги 10-мактабнинг география фани ўқитувчиси, “Шухрат” медали соҳибаси:

– Кейинги йилларда таълим соҳасига жиддий эътибор қаратилаётганини эътироф этишимиз лозим. Ўқитувчи ва мураббийларнинг таълим-тарбияга боғлиқ бўлмаган қўшимча юмушлардан озод этилганини уларга кўрсатилган гамхўрликнинг юксак намунаси сифатида тилга олиш мумкин. Янги Ўзбекистон мактаб остонасидан бошланади, деган гоёнинг олдинга сурилгани, Учинчи Ренессанс пойдеворини яратиш бўйича таълим тошининг кўйилгани, юртимизда таълим соҳаси энг устувор соҳалардан бири эканлиги яна бир бор ўз тасдиғини топмоқда. Давлатимиз раҳбарининг Олий Мажлисига йўллаган Мурожаатномасида мактаб таълимини тубдан яхшилаш, унинг сифатини ошириш, муаллимларга муносиб шароит яратиш борасидаги

ислохотлар жадал давом эттирилиши, жамиятда ўқитувчи касби энг нуфузли ва обрўли касб бўлиши лозимлиги алоҳида таъкидлаб ўтилди.

Муаллимлар болаларга пухта таълим бериш билан бирга, ўз устидан ишлашлари учун барча шароитларга эга бўлиши ҳақида айтаётган бўлди. Шунинг самараси ўларок, Тошкент шаҳрида замонавий шароитларга эга, юртимизда мукобили йўқ ажойиб “Чинобод плаза” санаторияси бунёд этилди. Ушбу санаторийнинг дастлабки дам олувчилари айнан ўқитувчи ва мураббийлар бўлганини алоҳида таъкидлаш керак.

Янги ташкил этилган санаторий энг сўнгги андозалар билан жиҳозланган, ўзининг замонавий кўриниши билан ҳар қандай кишининг кайфиятини кўтарди. Бундай шароитни яратиш берган Юрбошимизга, Ўзбекистон касба уюшмалари федерациясига ва Халқ таълими вазирлигига ташаккуримни билдираман.

Илм, интилиш, рағбат. Жамият ҳаётининг турли соҳаларига ана шундай эътибор қаратилгани натижа, албатта, ижобий бўлиши таяин. Яхши ишлагандан кейин яхши дам олиш керак, деган гап бор. Замонавий билим ва технологиялар бутун миллатимизга ҳар қачонгидан-да зарур. Шундангина юртимиз бугунги мураккаб замонда, жаҳон айвонида дадил қадам ташлайди. Зеро, билимли эл юртин дунёга танитади. Илмли эл ҳеч қачон хор бўлмайди, ундан дунё андоза олади.

Асрор СУЛАЙМОНОВ

ТОҲИР МАЛИК
«Танланган асарлар»
«Sharq» нашриёти,
2020.

Ўзбекистон халқ ёзувчиси Тоҳир Малик айтиди:
«Бахтсизлик мени юксалтирди. Бахтсизлик ичида бахтимни топдим. Шундай экан, ҳақиқий бахтин ҳис қилишга сабабини бўлган бахтсизлик аслида бахтир. Ҳаёт – бешик ва тобут орасидаги тор бир йўл ва йўлчиликдир».

Тоҳир Маликнинг ушбу китоби ана шундай фалсафий фикрлар билан очилди. Китобдан муаллифнинг “Сўнгги ўқ”, “Тал-васа” номли икки романи, “Савоҳил”, “Ов” номли икки қиссаси, “Қарғиш” номли хикояси ва “Фитна” номли пьесаси ўрин олган.

Усмон АЗИМ
«Сўнгсўзлар»
«Илм-зиё-заковат»
нашриёти,
2020.

Ўзбекистон халқ шоири Усмон Азимнинг “Сўнгсўзлар” номли асари ўқувчиларга тақдим этилди. Адабий, маънавий, ижтимоий воқелиқни катта масштабда қамраган “Сўнгсўзлар” бадий тартиб берилган ўзига ҳос солмақчи ўзини кашф этиш, кашф этса-да, фош этиш қийин иш. Китоб мардона шоирнинг ана шундай мардона хулосаларидан, азиз хотираларидан иборат.

Зулфия МҶМИНОВА
«Буюқ уйғониш»
«Mashhur-press»
нашриёти,
2020.

Ақсарият топтохонлар Зулфия Мўминовани шоира сифатида танийди. Зулфия Мўминованинг бадий публицистикаси орқали замондош аёл руҳида кечаётган тўлқинлар шиддати, она замондаги эвришилар самарасидан қувонч, бедор замондошларимизга хайрихолик, фағлатда қолганлар аҳолидан надомат хисларини туймоқ мумкин. Замон эвришилари, замондошлар калбидаги уйғонишлар ўқувчида келажаққа бўлган умид ва ишонччи янада орттиради.

Шодмонқул САЛОМ
«Шеър сайёраси»
«Adabiyot nashriyoti»
нашриёти,
2020.

Шеърнинг ва шоирнинг тансиқлиги илоҳий мўъжизадир. Шоирнинг шеърга қўшишдек ноёб палласини — қалбнинг изҳор бўлишини мўъжиза десак муболага бўлмайди. Шодмонқул Саломнинг китобида жам бўлган сара шеърлари ўқувчини ажиб бир туйғу – еру само ораладиган сирларга чорлайди, ўзига ошно этади. Шеърятга ошно қалблар бундай туйғуларни ҳис қилмасликларининг илжожи йўқ.

Гайрат МАЖИД

ВАПААН ДЕЪ ЯШАМОҚ ЭНГ УЛУҒ ҚИСМАТ

ҲАДИС ЗИЁСИ
Қирқ ҳадис туркумидан

I
Ризқларни мўл қилгин Раззоқим, Раббим,
Гуноҳни афв айла, эй қодир Раҳмон.
Кўрпача сингари йиғилса айбим,
Осмонга етгайлар бу тахлам-тахмон.

Раҳматингдан асло умид узмиш йўқ,
Сўнгги нафасгача қилай ибодат.
Хушхабар тудайди кўнгиладилар ҳам тўқ,
Сени унутмаган топар саодат.

Ҳарисул алайкум доимо эсда,
Сабоғи жонимнинг устид тургай.
– Исми бор Аллоҳнинг тўқсон тўққизта,
Ким уни ёд этса, жаннатга киргай.

II

Биров савол берди Абул Қосимга:
– Эй Аллоҳ элчиси, қиёмат қачон?
Расулдуллоҳ деди:
– Қани айт, унга
Қандай тайёргарлик кўргансан, инсон?..

Рости, менинг қатта ҳозирлигим йўқ,
Намозлар, рўзалар, эҳсонларим кам.
Бирок мен севман жонимдан ортиқ,
Аллоҳни ва унинг Ҳабибини ҳам.

Шундай жавоб қилиб, ким билади у,
Ҳолим не кечар деб тушгандир сирга.
Найғамбар сўйлади:
– Жаннатда мангу,
Севганларнинг билан бўлгансан бирга...

Аллоҳим, жуда ҳам амалларим оз,
Ўзингга аёндир дилимда не жо.
Қалбимда кўшдай порлаган ихлос,
Ҳеч сўнмас мухаббат, дуо, илтижо.

МАРЖОН ШОДАЛАРИ

Туркумдан

I

“Қариндошлар орасидаги душманлик ўрмонга тушган олов қабиридир.”

Ҳазрати Абу Бакр Сиддиқ розияллоҳу анҳу

Аслида содиқ дўст бўлмақлик бахтдир,
Бирдамлик дард чеккан дилингга дармон.
Хар киши нисоли битта дарахтдир,
Яқинлар биллиги яшнаган ўрмон.

Ахил, иноқ бўлса хешу акрабо,
Дарахт мевалари пишган қабиридир.
Орада душманлик бўлса гар пайдо,
Ўрмонга ўт-олов тушган қабиридир.

II
“Фотимага қараганимда дардларимни унутаман...”
Ҳазрати Али розияллоҳу анҳу

Фотимаи захро онажонимиз,
Жаннат саййидаси, сараси, билдим.
Кутлуг мартабанинг асли, шубҳасиз,
Расулдуллоҳ кўзи қораси, билдим.

У каби яшаса муслима кизлар,
Дунё ҳам, кўнгул ҳам шодликка тўлгай.
Алининг қалбидан порламыш сўзлар:
Фотимага боқсам дард унут бўлгай.

ДУО

Ошиқ юрагимда бир нурли тўлқин –
Яратган Эгамнинг меҳри деб билдим.
Чексиз самоватнинг бағрида ёлқин –
Порлаган кўшни муҳри деб билдим.

Юлдузлар жимирлаб кезади оқшом,
Сирли коинотнинг дала-дашгида.
Бир тугро сингари ойнинг нурафшон –
Опоқ табассум бор сайру гаштида.

Мусаффо қалб билан боқдим, эранлар,
Юзида, кўзида муборақ белги.
Оталар бор бўлсин, ўссин фарзандлар,
Ҳазрат боболарнинг покиза мулки.

Ошиқ юрагимда бир нурли тўлқин...

БУХОРО ЗИЁРАТИ

Доғ тушмаган дафтаримдир Бухоро,
Кўкка учган қафтаримдир Бухоро,
Дунёдаги кавсаримдир Бухоро,
Кел, борамиз Бухорога, эй кўнгили.

Азиз пирлар – турбатимни ўйлайман,
Отам-онам – қурбатимни ўйлайман,
Қадду бастим, келбатимни ўйлайман,
Кел, борамиз Бухорога, эй кўнгили.

Дардларимга дармон бўлган Афсона,
Сен чашман Аййуб, ишқдан нишона,
Қалбимдаги поёни йўқ афсона,
Кел, борамиз Бухорога, эй кўнгили.

Сенинг бирла қувватлидир иймоним,
Мағзи пучдир, дилсиз ўтган давроним,
Лайлак кўнган Минораи Калоним,
Кел, борамиз Бухорога, эй кўнгили.

Хар кўнгилда мухаббатдан арқ қилсам,
Ишқсиз кечган дамларимни тарқ қилсам,
Дилни қўқлам, сўнмас яшил барг қилсам,
Кел, борамиз Бухорога, эй кўнгили.

Балоларга балоғардон, ўзингсан,
Кўп кўрганман номард, мардон, ўзингсан,
Бутун борлик ичра сирдон, ўзингсан,
Кел, борамиз Бухорога, эй кўнгили.

Кўрса олам, уммон каби тошсам ман,
Учок бўлиб уммонлардан ошсам ман,
Очилдастурхондай дилим очсам ман,
Кел, борамиз Бухорога, эй кўнгили.

ХАЗИНА

Ҳиндистон дафтаридан

Йўқ, мен сайёҳ бўлиб келган эмасман,
Қуруқ томошадан дилга не бахра.
Хар хил манзил сари елган эмасман,
Сенга ошиққаним ҳақиқат, Агра.

Мен нега талпиндим, нечун елдим ман,
Ичимдан порлайди кўёш шу маҳал.
Бу ҳазрат боболар ёди билдим ман,
Тилимда Тожмаҳал, дилда Тожмаҳал.

Ҳиндистон кўксига гулдаста – оппоқ,
Муқаддас севгидан муаззам нишон.
Ўлмаган Шох Жаҳон, Аржуманд – уйғоқ,
Фақат соф мухаббат ажалдан омон.

Тиник мармарига мафтун аллақим,
Бировни нақшу ганҷ айлаган шайдо.
Кимдир соқин Жамна соҳилида жим,
Боқади, дарёда Тожмаҳал пайдо.

Мен эса қаршимда Мумтозмаҳални,
Ошиқ подшоҳни кўриб турибман.
Дунё кўрганмикан мендай маҳтални,
Ишқ дея ишқ томон юриб турибман.

Ҳақиқий севгидан огоҳга аён,
“Лав лок”* оламларга таржимаи хол.
Тожмаҳал ошиқлар ҳолдан баён,
Мухаббат, мухаббат, йўқ, бошқа иқбол.

Аграга бордим у тийнатимни кўр,
Ҳамон ул манзилда қолиб юрибман.
Тожмаҳални, билсанг, эй дунёи гўр,
Кўксимда, дилимда олиб юрибман.

Оламини тўлдириб жавохир – сирга,
Йўқлайман барчага ишқий манзуми.
Демакки, ҳаммаси мен билан бирга,
Ҳеч кимда йўқ, ахир, бундай ҳазина.

МУЛЛО НАФАС

Туркманистон дафтаридан

Мулло Нафас нафас қилса –
мулло бўлгайсан.

Сирожиддин САЙИИД

Дунё тугар, дунё бир кун абас бўлгай,
Оқил дилда, нечук унга ҳавас бўлгай.
Зухра-Тоҳир достонини ўқиган дил,
Мулло бўлгай, яна Мулло Нафас бўлгай.

Ёр йўлида кечса бордан, урён бўлса,
Дилдор дея юрак-бағри бирён бўлса,
Ўтга офат, яна кўзи гирён бўлса,
Мулло бўлгай, яна Мулло Нафас бўлгай.

Кимса борми, қутулса Ҳақ сўроғидан,
Пилик бўлса, нур сўнмас дил чирогидан,
Дуо тилаб турган борки Фирогийдан,
Мулло бўлгай, яна Мулло Нафас бўлгай.

Тоza иймон охиратнинг яроғи, дил
Қумга қорма, надири фоний урвоғи, дил,
Ҳасрат тўла сўзлар қалбим қароғи, дил,
Мулло бўлгай, яна Мулло Нафас бўлгай.

Гар қирқ Эран қўлдан тугиб назар этса,
Кўнгул буткул Эрамлардан ҳазар этса,
Ахли ушшоқ манзилини гузар этса,
Мулло бўлгай, яна Мулло Нафас бўлгай.

Дунё тугар, дунё бир кун абас бўлгай,
Оқил дилда, нечук унга ҳавас бўлгай.
Зухра-Тоҳир достонини ўқиган дил,
Мулло бўлгай, яна Мулло Нафас бўлгай.

ЭНГ УЛУҒ ҚИСМАТ

Россия дафтаридан

Ярим тун. Невани кечмоқда кема,
Ичида турли тил янграйди, гавжум.
Мовий кўзли дилбар бўлиб парвона,
Қаҳва узатади айлаб табассум.

Пётр саройини маликаси у,
Мен ҳам мафтуниман ажиб шеванинг.
Барча сайёҳларга бу шадлод оху,
Таърифин шеър каби айтар Неванинг.

Яна шўх жилмайиб, Пушкин даҳодан,
Сергей Есениндан ўқийди байтлар.
Унинг юрагига кўчган самодан,
Муаззам фикрлар, мунаввар қайдлар.

Маним кўз ўнгимда шул дамда бирок,
Оқсарой, Регистон жонланди бир-бир.
Юрт ўйи руҳимда порлаган чирок,
Қалбимда мавж урган Аму билан Сир.

Ҳазрати Навоий сўзи мисли нур,
Юраклар хамиша зиёга муҳтож.
Ватандан кўзини узмаган Бобур,
Бобо юрт хаёли бошимизда тож.

Тупроғин севади, неки жонзот бор,
Сен ҳақсан, эй гўзал, бу қутлуг ҳикмат.
Ахир, барчамизга Ватан бетакрор,
Ватан деб яшамок энг улуг қисмат.

АТИРГУЛЛАР ТУТАМАН СЕНГА

Рухимнинг чаманзор сарҳадларидан,
Ҳақнинг лавҳа битган дастхатларидан,
Кечиб чархнинг ҳавас-роҳатларидан,
Опоқ атиргуллар тутаман сенга.

Чашмида тип-тиник чашма дил билан,
Қақроқ кумлоқ каби ташна дил билан,
Паҳмоқ булутларга ошна дил билан,
Опоқ атиргуллар тутаман сенга.

Ҳаёт – бир дархона, мен унда толиб,
Гоҳида мағлубман, гоҳида ғолиб,
Умримнинг энг тотли лаҳзасин олиб,
Опоқ атиргуллар тутаман сенга.

Қалбини оқ кўрдим ошиқ занжининг,
Оқ меҳр бўйи бор гуллар ганжининг,

Ўзимга олганча хорлар ранжини,
Опоқ атиргуллар тутаман сенга.

Ғаму ташвишларни бир четга суриб,
Сен сари ошиқиб, елиб, югуриб,
Ўзинг Шохсанамсан, мен ошиқ Ғариб,
Опоқ атиргуллар тутаман сенга.

Баҳор бўл, ё сўлим баҳор томон бўл,
Асло ҳазон билма, доим омон бўл,
Пок туйғу, соф севги, тоза иймон бўл,
Опоқ атиргуллар тутаман сенга.

УСТОЗИМ

Устоз Абдували Қутбиддинни ёд этиб...

Малаксиймоларим ёдимга тушди,
Улсиз ўтган дамим додимга тушди,
Юрагим бир қутлуг одимга тушди,
Қалбни мухаббатга қорди устозим.

Бахтли йил келади, жоним, тасаддуқ,
Асрорим асрашга, қалбим бор – қудуқ,
Ташна диллар учун оби ишқ тортуқ,
Борини бир Ёрга ёрди устозим.

Лаб очдим, юракдан лолалар оқди,
Муножот, илтижо, нолалар оқди,
Кўзимдан қалбимга жолалар оқди,
Сувсаганга сувлар берди устозим.

Рухим аллалаган Зарафшондир ишқ,
Садолари ўлмас шараф-шондир ишқ,
Бокдим, эранларга қаҳшанондир ишқ,
Дилларга ёғдулар берди устозим.

Осима, охларни кўмиб бўлмайди,
Ишқ тўла чоғларни кўмиб бўлмайди,
Устоз – тоғ, тоғларни кўмиб бўлмайди,
Тангри раҳматига борди устозим.

ФАРЁД

Сардоба сув омбори тўғони ўтирилиши
натijasида сув тошқини юзага келди.
Қутқариш ишларини олиб бориш жараёнида
6 киши қурбон бўлди, бир киши беорак
йўқолди. Ушбу шеъримни элнинг ана шу
қаҳрамонларига бағишлайман.

Эли учун фидо бўлган, болам-ай,
Дилда ўчмас садо бўлган, болам-ай.
Сув – бу поклик, сув бу ҳаёт тимсоли,
Сувлар билан ошно бўлган, болам-ай.

Мардлар сира ёвга қаддин буққанмас,
Ғам қошда ёшларини тўққанмас.
Ўғил бўлди, маним ўғлим сувларга,
Ишонмайман, болам сувга чўққанмас.

Отанг – Давлат, унинг айтар сўзи бу,
Онанинг – миллат, унинг айтар сўзи бу.
Эрта-индин кўшилиди элнинг
Болаган – элат, унинг айтар сўзи бу.

Иймони бут, тоза виждон – туғлисан,
Сўниш билмас юрак – оташ-чўғлисан.
Биз розимиз, сен ҳам биздан рози бўл,
Ота юртнинг пок насабли ўғлисан.

Кўйиб адо бўлдим, болам, кулим йўқ,
Асло хою ҳавасларга кўнглим йўқ.
Омонатни топширади хар кимса,
Эл деб жондан кечганларга ўлим йўқ.

*Лав лок – лавлоқа ламо ҳалақату-л-афлок,
яъни сен бўлмасанг оламларни яратмас эдим
(Қудсий ҳадис).

Зикир МУҲАММАДЖОНОВ,
Ўзбекистон Қаҳрамони

САҲНА УЧУН ТУҒИЛГАН

Ўзбекистон халқ артисти Мария Александровна Кузнецовани “Маруся опа” деб атайдик. Гарчи умрлари қисқа бўлса ҳам, у кишининг ижоди театри маданияти соҳнасида унутилмас ва ёрқин саҳифа бўлиб қолди. Яна шуниси муҳимки, гарчи у саҳна санъатидан махсус таълимга эга бўлмасан-да, ҳақиқий санъаткор эди. Бу санъаткор шундай бахтли эдики, Ҳамза билан бирга саҳнага чиқиб, “Бой ила хизматчи” спектаклида Ҳамза Ғофидуру у Жамилани ижро этган. Кейинчалик Маруся опа Станиславский, Немирович-Данченко назариялари билан танишди, ўз устози ҳақида шундай деган эди: «Ҳамзанинг буюк новатор режиссёр К.С.Станиславский таълимидан хабардорлигини билмайману, аммо унинг кўрсатмалари айнан шу системанинг ўзи эди”.

У даврларда аёл кишининг саҳнага чиқиши амримаҳол эди. Турсуной, Нурхонлар ғожеасини халқимиз хали-хали унутмайди. Театр тарихидан шу нарса маълумки, давр тақозоси билан аёллар образларини эркак артистлар бажаришга мажбур бўлишган. Лекин эркаклар ролини аёллар ижро этган кунлар (Иккинчи жаҳон уруши йиллари) ҳам бўлган. Шунда Маруся опанинг ташаббуси билан аёллар эркаклар кийимда саҳнага чиқишган. Ўша йиллари агитбригада тузилиб, спектакллар олдидан харбий кийимда хор қуйлар, шеърлар ўқиларди. М.Кузнецова харбий комиссарликларга бориб, фронтта кетаётганларга ватанпарварлик руҳидаги шеърларни кўп ўқиган. Айниқса, Ҳамза Ҳакимзода Ниёзийнинг шеърларини моҳирлик билан ўқиб, одамларни ҳаяжонга соларди.

Образига театримиздан Маруся опани тавсия қилдик. Бу таклиф бажонидил қабул қилинди. Ҳамза асарларидаги образларни қойилмақом яратишга одатланган актриса Майсара образини хушчакчақ, ўта акли, доворак, одамларга яхшилик қилишга одатланган аёл сифатига яратди. Актрисанинг мураккаб образ яратилишига яна бир мисол. “Бой ила хизматчи”даги Ҳожи она образини кимлар яратмаган! Бу классик асар театр ташкил топгандан бери қайта-қайта тикланипти, ҳамон кўйилиб келяпти. Лекин хар сафар ундаги образларга кўз ташлар экансан, кекса авлод талкинлари алоҳидалик касб этиб турарди. Маруся Кузнецова яратган Ҳожи она эса оладиган бўлсак, у киши ўзи топган қўлидаги асони тугтиб юриши биланоқ бой хонадонига хукморлигини яққол кўрсатиб турарди. Захархандалик билан “Ҳм...” деб сўз бошлашининг ўзи қонид “оксуяклик” борлигини аке эттирарди. Бу образ, бир қараганда, “Момакалдирак”даги

Кабаниха образига ўхшаб кетади. Ҳар иккаласи ҳам “олий табақа вақиласи”, “коронгилик салтанати хукмрони”. Аммо Кабаниха — рус. Ҳожи она эса ўзбек хонадонига ўсиб-улгайди. Бинобарин, мухит, шароит, урф-одатлар бошқа-бошқа. Актриса шунга катта эътибор бериб, бир-бирига сира ўхшамайдиган икки миллатга мансуб золим қайноналар образини яратган. Актриса ижро этган образлар сон-саноксиз. Шу ўринда яна бир образ ҳақида фикр юритишни лозим деб биламан. Бу Абдулла Қаҳҳорнинг “Шохи сўзана”сидаги Холнисо образидир. Мен бу спектаклда Дехқонбой образини ижро этардим. Бинобарин, хар сафар у кишининг образига мафтун бўлардим. Менинг раҳматли холам бўлардилар. У киши иш қилаётганларида қўйлақларини лозим липшасига кистирардилар. Ёки эркак билан кўришганда енгларини тушириб, гўё биллақларини номаҳрамдан яширгандек бўлардилар. Маруся опа ҳаётни яхши билганидан Холнисо об-

разини яратишда ўзбек аёлларидаги шу деталаргача эътибор берган эди. Машхур немис драматурги Ф.Шиллернинг “Мақр ва мухаббат” асари театримизда кўп йиллар муваффақиятли кўйилган. Бунда актриса Миллер хонимни ижро этарди. Оила юмушидан бошқа нарсани билмайдиган, эрига садоқатли, муштинпар аёл у. Спектакль давомиде кизи Луизанинг ўлимидан кейин бу она узок яшолмай, ҳаётдан тез кўз юмса керак, деган хулосага келиш мумкин. Томошабинларда пайдо бўладиган бу хулоса актрисанинг моҳирлигидан далолат беради. Мария Александровна эллингичи йилларга келиб шундай ранго-ранг роиларни ўйнадики, уларнинг хар бири театр тарихида алоҳида ўрин тутди. Ўша йилларда деярли хар спектаклда катнашарди, чарчашни билмай меҳнат қиларди, эртаю кеч театрда бўларди. У театр атрофидики актёрлар уйида яшарди. Маруся опа вафотидан сўнг шу кўчага Кузнецова номи берилди. Цирк биноси кад кўтариши билан бу кўча йўқ бўлиб кетди. Маруся опа турмуш қурмаган, бола-чака кўрмаган эди. У кишига ўхшаганларнинг ҳаёт йўлига назар ташланса, оила қуришга вақти ҳам бўлмагандир, деб қўясан киши. Лекин у кишининг уйи доим меҳмонлар, қўшни болалар билан гавжум эди. Ажойиб шогирди Эркили Маликбоевасиз яшолмайдиган бўлиб қолганди. Улар доим бирга бўлишар, бозор-ўчарини ҳам бирга қилишарди.

Инсон кексайганда кимгадир суяниб қолади, дейишади. Эркили Маликбоевага ниҳоятда суяниб қолган эдилар. Э.Маликбоева билан Маруся опа ҳақида суҳбатлашганимизда, “Ая турмуш қурмаганларидан шикоят қилмасдилар, аммо бола ўстирмаганларидан афеус чекардилар”, деганди. Маруся Кузнецова тўсатдан тилдан айрилиб, ётиб қолди. Дарҳол Жуковский номидаги тез ёрдам касалхонасига ётқизилди. Икки кун ўзини билмай ётди. Ҳаммамиз хабар олиб турдик. Маруся опа ҳаммамизнинг онахонимиз эди. Бир кун илгари “Шохи сўзана”да мен – Дехқонбой, у киши она ролини ижро этганди. Эртасига тонг отарда кўргани борсам, кечагина “Болам, Дехқонбой” деб бағрига босган қўллар мажолсиз эди. Лекин юзида ҳамон ўша табассум. Оёқ томонларида аста ўтириб, юзларига бокдим. Олтинсимон сочлари оппоқ ёстиқ устиде жилваланарди. Яйра Абдуллаева, Иро-

ЭССЕ

да Алиева, Эркили Маликбоева навбатчилик қилиб, тун бўйи ухлашмаган. Кўзлари қизариб кетган, айниқса, Эркили Маликбоева ўзини тугулмай йиғларди. “Аям энди ўринларидан турмайдилар, тушларини айтиб берганлар”, дерди. Бу туш нималигини кейинчалик ундан сўрадим. Маруся опа хаста бўлишидан бир кеча олдин туш кўрибди. Тушида қоронғи ўрага тушиб кетиб, қайта чиқолмаган эмиш. Шунда Маруся опа тушини айтиб, “Энди ўлсам керак”, деган экан. Баъзида шундай туш тақдирларини ўйлаб қолсан киши: уларда инсон руҳининг очилмаган сирлари яширинди. Шундай қилиб, яна бир устоз Чинғатойга элтиди. Дафн маросимидан кўп ўтмай, нотариал идорадан вакил келиб, у кишининг буюмларини рўйхатга олди. Мен театрдан вакил бўлдим. Кийимларини театр музейига беришни сўрадик. Қонунга тўғри келмас экан, кимсасиз кишининг мол-мулки давлатга ўтиб кетаркан. Яхшиям, Эркили Маликбоева “Тувакдаги гуллар сўлиб қолмасин, парварिश қиламан”, деб сўраб олиб, уйига олиб чиқиб кетди. У гуллар ҳамон ўсиб-унмоқда.

(“Қалбдаги ўчмас излар” китобидан олинди)

Давоми, бошланиши 1-саҳифада

Бундан ташқари бадий китоб: 1) бизга билим ва тажриба беради – дунё ҳақидаги тасаввуримизни кенгайтиради; 2) одамни фалсафий фикрлашга, тўғри ҳаётий қарорлар қабул қилишга ва шунга мос ҳаракат-ланишга ўргатади; турли соҳалардаги илмий кашфиётлар, янги назария ва фарзлар учун туртки беради; 4) бизни тарих билан боғлайди, миллий ва умумбашарий кадриятларни англаб етишга ёрдам беради; 5) хотира-мизни мустаҳкамлайди, нутқимизни гўзаллаштиради, сўз бойлигимизни ошириб бориши баробарида муо-ла маданиятимизни юксалтиради; 6) саломатлигимизга ижобий таъсир кўрсатади. Энди бадий китоб муто-лаасининг мана шу фойдали хусуси-ятларига алоҳида-алоҳида тўхталиб ўтамиз.

1. Дейлик, сиз мактаб ўқувчи-сиз, кишлоқда яшайсиз. Отангиз дехкон, томоркангиз, иссиқхона-нгиз бор, сиз уларда ишлаб оила бош-лигига кўмаклашасиз. Мактабни битиргач, сиз ҳам отангизга ўхшаб дехкон бўлмоқчисиз. Айни пайтда мактаб кутубхонасидан кизик-ки-зик китоблар олиб ўқийсиз. Кунлар-нинг бирида қўлингизга буюк фран-цуз ёзувчиси Жюль Верннинг «Ҳўн беш ёшли капитан» романи тушиб қолди. Мутуола жараёнида дастлаб аста-секин, кейин эса шиддат билан ўзингизга нотаниш воқеалар ичига тўғри кетасиз ва кизикари воқеа-лар мобайнида бирма-бир елканли кемалар ҳақида, елканларнинг тур-лича бўлиши тўғрисида маълумотга эга бўласиз. «Чорчўй» (мачта), «Буш-прит», «Бурун», «Куйрук» сингари кўплаб денгизчилик тушунчалари нимани англатишини билиб olasiz. Кейинги воқеалар ривожига Афри-ка қирғоқларига бориб қолган ов-рўпалликларнинг аҳоли, маҳаллий занжиларнинг урф-одатлари билан танишасиз. Ундан сўнг диккатингиз-ни Африка қитъаси тропик ўрмон-лари, улардаги дарахтлар, гиёҳлар, ҳайвонот олами тортади. Ажойиб ерлар экан! Жуда кизик! Шошма, мен шунақа, ажойиб минтақаларни ўрганадиган, амалиёт саргузашт-ларга бой илм соҳасига ўқинишга кир-сам-чи! Зўр-ку! География факульте-тига кириман, жаҳон географияси билан шугулланаман, африкашунос географ бўламан, дейсиз ва, шундай қилиб, пухта тайёргарликдан сўнг гео-графия факультетига кирасиз. Энди сиз бир томондан олий маълумотли, «хаётда ўз ўрнини топан», ёш йи-гит, кишлоқдаги кўпгина тендошлар-рингизга нисбатан баланд мактабдаги одам ҳисобланасиз. Иккинчи томон-дан, энг муҳими, ўзингиз жуда-жуда кизикқан соҳа билан бир умр шугул-ланиш имконига эга зидлига айлана-сиз: қаршингизда аждоларимизга насиб этмаган янги дунё кучок очиб туради. Бу бахт эмасми?! Қаранг, китобдан тасодифан олган турткин-гиз ҳаётингизни қандай ўзгартириб юборди!

2. Адабиёт инсоннинг бади-ий анатомияси. Унда ҳаёлот алоҳи-да мавқе эгаллайди. Чунки одамзод ширин ҳаёллар сурмасдан яшай ол-майди. Кўпчилик севиб ўқийдиган илмий-фантастик китоблар инсон орзу-хаёлларининг тотли меваси си-фатида бизни ўзига тортади. Зеро, ҳаёлот тасаввуримизни бениҳоя бойитида, унинг канотига айланиб, сизни ўзингиз яшаётган даврдан ил-гариллаб кетишга ундайди, олдинда-ги замонларга учириб олиб кетади. Бундан минг-минг йиллар аввал ин-сон учар гилам ҳақида, мурват бўлиб хизмат қиладиган қулогини бурасанг, осмонга чиқиб, истаган томонга қа-раб уча оладиган ёғоч отлар тўғри-сида орзу қилган. Буни «Алиф Лай-ло» («Минг бир кеча») эртақларида, ўзбек халқ достонларида учратиш мумкин. Одам бир замонлар уйда ўтирган ҳолда кўзга ёки шунга ўх-шаш қурилма воситасида олис дунё-ларни кўришни истарди: Фирдавсий «Шохнома»сидаги Жамшиднинг жо-мини эслан! Кейин эса, асрлар ўтиб, бу орзу-хаёллар ҳаётини ҳақиқатга айланди. Осмонда учадиган «темир қушлар» – уочқ уловлар пайдо бўл-ди, телевизор кашф этилди ва ҳокзо. Ҳаёлот қадимги даврлардагина эмас, шу яқин-яқинларда ҳам ўз қудратини кўрсатганига кўпчилик ғувох бўл-ган. Чунончи, рус ёзувчиси Алексей Толстой XX асрнинг 20 — 30-йил-лар охирида «Инженер Гариннинг мўъжизаси» деган илмий-фантастик асар ёзди. Унда Гарин узоқдан туриб душманни сирли нур билан ўлдир-диган қурулни тасвирлайди. Орадан ўттиз йил ўтказилмас лазер қурулла-ри ишлаб чиқарилиб, кейинчалик ҳа-локат келтирадиган лазер нурлардан тинч мақсадларда, инсон саломатли-

гини асраш борасида ҳам фойдала-ниши аста-секин йўлга қўйилди. Жюль Верн орзу қилган ва «Йигирма ми-нг сув остида», «Сирли орол» асар-ларида тасвирлаган сувоити кемал-ари ишлаб чиқилди. Бунга ўхшаш мисоллар жуда кўп. Уларни ўқиган аксарият одамлар ёзувчининг кела-жакни кўра билишини шунчаки ҳаёл ўйини, эрмакнома гаплар деб қабул қилдилар, уларга ҳеч бир мантикка

Абдулла ШЕР

ХАЗИНАГА ЙЎЛ

тўғри келмайдиган ҳавойи орзулар деб қарадилар. Лекин улар, вақти келиб, ҳаётини реаликка айлиди. Худди шунингдек, шеърятдаги тим-соллар, қутилмаган истиоралар ҳам бугунги кунда нафақат инча тафак-кур ва услуб тўзаллиги учун хизмат қилишини, балки аниқ хисоб-китоб-лар доирасида фикрлайдиган илм аҳлини ана шу доирани ёриб, янги илмий кашфиётлар кенглигига чиқа олишига кўмак беришини мутафак-кирлар исботлаб бериши. Бир сўз билан айтганда, бадий мантик фа-рмал мантик устидан қилган галаба-си билан олимни ҳеч қим кутмаган кашфиётга олиб келади. Дейлик, муҳандиссиз, айни пайтда илм билан шугулланасиз, докторлик диссертаци-яси қияласиз. Табиийки, қатъий хисоб-китоб билан, мантикий тафак-кур йўриғида ишлаяпсиз. Мунтазам бўлмасча ҳам зидли сифатида бадий китоб ўқиб турасиз. Бир кун Ойбек-нинг «Ўзбекистон» шеърига кўзин-гиз тушиб қолади, унинг дастлабки сатрларидан ҳайратланасиз. Лекин «Бир ўлкаки, тупроғида олтин гул-лайди», деган фикр мантикка тўғри келмайди-ку! Қандай қилиб олтин гуллаши мумкин?! Ахир, у метал-ку! Бироқ жуда чиройли, ёқимли, она тупроқнинг қудратию жозибасини хисоб-китобларсиз англаб туриб-ди. Хўш, нега энди илмда шунга ўхшаш қутилмаган, «мантикка те-скари» фикрлардан фойдаланиш мумкин эмас. Улуғ олимлар бу ҳақда нима дейишган экан? Қидирамиз. Воҳ! Альберт Эйнштейн: мантик до-ирасидан чиқмай туриб бирор-бир пичокка илинадиган кашфиёт қи-либ бўлмайди, деган экан. Ёки шу куннинг мисоли: яқинда «Евроносу» муҳбири замонамизнинг улкан каш-фиётчиси, техник тараққиётни шид-датли ва тизимли тарзда фазага олиб чиқётган буюк инженер Илон Маск билан қилган суҳбатда унинг бун-дай муваффақиятга қандай йўл билан эришганини сўраганида, олим камта-рона жилмайиб туриб: «Жуда кўп ба-дий китоб ўқийман», деди. Демак, фармал мантик доирасидаги илмий қузатувдан фойдаланган ҳолда, ил-мий мушоҳада деган юқори босқичга кўтарила билсаккина буюк янгили-кларни яратишимиз мумкин. Бунинг учун, юқорида кўрганамиздек, одам-ни одатий қушқондан чиқариб юборадиган фавқулодда истиора ва ўхшатишларга эътибор қилишимиз лозим. Уларни эса, боя айтганимдек, кўпроқ шеърлардан топамиз. Улар ҳаёлотимиз доирасини кенгайтира-ди, тасаввуримизни бойитади. Буюк олимларнинг кўпчилиги шеър ёзгани-га ёки шеър мутуоласи билан жиҳдий шугулланганига сабаб ҳам ана шунда.

3. Китоб кўзга кўринмайдиган ва инсонни гордан ташқарига етакла-йдиган бебаҳо инга ўхшаб, тор ҳужра-миздан ёруғ кенг дунёга чиқаради ҳамда бизни, бир томондан, кечмиш замонларга, иккинчи томондан, за-мондошларимиз оламига олиб бо-риб боғлайди. Ойбекнинг «Навойи» романи орқали биз бир пайтлар улуг пойтахтимиз бўлган Ҳирот ва унда-ги Навойи етакчилиги қилган ўзбек маданиятининг олтин даври билан танишамиз, Ўрта асрлардаги сарой-лар ҳаёти, оддий халқ турмуши ху-сусида маълумотлар оламиз; Максуд Шайхзода «Мирзо Улугбек» пьеса-сида Темурийлар давридаги улуг ўз-бек олимнинг тақдирини ҳақида хи-

кюя қилади, Абдулла Қодирийнинг «Ўтган кунлар», «Мехробдан чаён» асарлари эса бизни халқимизнинг салкам икки аср аввалги, нисбатан янги тарих билан боғлайди. Айни пайтда китоблар орқали биз Қадимги дунё, Ўрта асрлар, Уйғониб даври халқлари, ҳукмдорлари, қахрамон-лари, кўхна шаҳарлари аҳолисининг урф-одатлари, маданиятлари билан танишамиз: улар бизни кўрмайди, лекин биз уларни тасаввур кўзгуси орқали бир умр эсда қоладиган да-ражада яққол кўрамыз; китоб теле-экрандан ҳам микёслироқ танишув-ни «уюштириб» беради. У худди қозғондан ясалган сеҳрли уочқ каби бизни китталар оша ҳозирги олата-сир, шоқин дунёда яшаётган ўзга миллат ва ўзга тилдаги замондошларимиз ёнига етказилади; китоб восита-сида уларнинг ҳаёт тарзи, идеалла-ри, муҳаббати, шодлик ва қайғулари ичига қира оламиз; ҳарфлар орасига яширинган, биз шу кунгача билмаган ўзга ҳақиқатлардан хабардор бўла-миз, ўзимиз бормаган, боролмаган юртлардаги одамлар ҳаётини кўриб, ўз ҳаётимизда асқотадиган қимматли тажрибалар орттирамыз.

4. Мутуола инсон хотирасини мустаҳкамлайди. Ўқиш жараёнида биз идрок этаётган воқеалар ман-заралар тарзида миямизга қиради, уларни англаш жараёнида онгнинг фаоллашуви рўй беради, миямиз ҳар қил аввалгидан кўпроқ нарса-ходи-саларни ўзида сақлашга ўрганиб бо-ради, хотиранинг сусайишига йўл қўймайди, онг омбори ўзигага бор нарсаларни эсдан чиқармаслик би-лан бирга яна янги-янги юклама-ларни қабул қилиб олишга тайёр тураверади. Шунга кўра мутуола-ни хотиранинг «жисмоний тарбияси» дейиш мумкин. Айниқса, бу борада шеър ўқиш ва ёдлашнинг қиёси йўқ. Шу ўринда хоржиди бир суҳбатни эслаб ўттишни ўринли деб биламан.

Қамина бундан бир неча йил муқаддам Тошкентдаги Гёте инсти-туту таклифи билан Олмонияга бор-дим. Берлинда хизмат лавозимлари давлат томонидан молялаштирил-ган учта ёзувчилар ташкилоти бор

экан. Яқинда «Шеърят уйи» деб аталган тўртинчи ташкилотни ту-зишбиди. Менга, нимага алоҳида «Шеърят уйи» керак экан, ахир, учала ташкилотда ҳам шеърят бў-лими бор-ку, деган фикр тинчлик бермади. Шу сабабли у ерда бўлиб, суҳбатлашиб, шеърлар, таржимлар эшитиб, ҳўшланишдан фурсат кел-ганида мен «Шеърят уйи» директо-рига ўша фикримни айтдим. Дирек-тор хоним сал жилмайди-да, шундай деди: «Кейинги пайтда олимлар мун-тазам шеър ўқиш ва ёдлашдек ин-сон хотирасини мустаҳкамлайдиган кучли восита йўқлигини исботлаш-ди. Берлин Замани ҳукумати бунга дарҳол эътибор қилди ва мана шу ташкилотни тузди: мақсад шеърдан фақат эстетик завқ олиш эмас, бал-ки айни замонда миллат хотирасини мустаҳкамлаш. Шу сабабли асосий тарғибот объектими ўқиш ва ёд-лаш учун қулай ҳисобланган лирик шеърятдан иборат. Бундан ташқари

Берлинда ҳар йили апрель билан май оралиғида ўтказиладиган 25 кунлик асарнавий Адабиёт фестивалида ҳам шеърятга қатта ўрин берилади».

5. Китоб ўқиш инсон саломатли-ги учун ҳам фойдали. Хизмат жойи-миздан баъзан чарчаб келганимизда ёки кундалик турмуш ташвишлари-дан жуда толиқиб, асабларимиз та-ранглашган пайтларда китобни кўлга олиш ҳар қандай қимёвий доридан кўра яхшироқ самара беради. Чун-ончи, табиат ва муҳаббат ҳақидаги гўзал шеърлар бизни олис боғларга, чўлларга, дарёларга, тоғларга, адир-лардаги дозорларга олиб кетади, ошқ-машукларнинг ширин дарди, вафо, садоқат, айрилиқ туйғуларининг шойрона тасвири эҳсинингизни қамраб олади; кисса, роман ёки пьесалардаги воқеалар ҳаёлимизни банд қилади, қахрамонларнинг ёруғ қисмати биз-ни руҳлантиради, улар бошдан ке-чирган жожевийлик қалбимизда ачи-ниш ҳиссини уйғотиши баробарида шукроналик туйғуси билан овутади. Натижада биз янгиланамиз, яқинда-гина, бир неча соат аввал бошимиздан кечирган воқеаларга янгича — ўзгача қарай бошлаймиз, толиққан асаблари-миз жойига келади, тушқунлик йўқо-лади, тагин соғлом ва маданий фикр-лайдиган шахсга айланамиз.

6. Яна бир, ҳозирги замондаги долзарб гап: интернет пайдо бўлиб, у орқали китобларнинг электрон ва-риантларини ўқиш имконияти туғил-ди. Шу боис баъзилар, жумладан, ёшларнинг кўпчилиги электрон ва-риант билан қаноатланиб қўя қолиш-ни афзал кўришади. Буни халқдаги «ўлмасинг кунин» деган ибора билан изоҳлаш мумкин. Китобнинг ўзини тошмагандагина ўқувчи шу йўлдан ноилж фойдаланса бўлади. Негаки, электрон мосламалар биринчи гада, табиийликдан йироқ, сунъий восита, уларда муқова ва қозғоннинг ўзига хос ҳўшбўйи, варақлардаги табиий ҳошия йўқ; иккинчидан, электрон вариант кўпинча бир хилда ўтириб ўқишни тақозо этади, китобнинг ўзини эса турли ҳолатда, эркин тарзда: ётиб, ён-бошлаб, чордона қуриб мутуола қи-лиш мумкин; бу икки ҳолатнинг элек-трон вариантдан топиб бўлмайдиган ўзига хос завқ бор; учинчидан, элек-трон вариантда одамлар оз микдорда бўлса ҳам радиоактив нурланишга уч-райди ва, ниҳоят, тўртинчидан, китоб мутуолаасига қараганда электрон ўқиш

МЕН СЕВГАН ҚАҲРАМОН

Ўқувчилик пайтларим телевизорда русча берилган бир кино-фильмни кўргандим. Воқеаси шундай эди: улкан харсанглар қала-шиб ётсан, тик жарликдан иборат тоғ жойида қоноқ билан ёллан-ма аскарлар тўдаси ўртасида отишма ўза беради. Шунда ярадор қочоқ аскарлар таъқибдан жонини қутқариш учун қоя тошлар ортидан паналаб, йўлини қишлоққа буради. Очқ турган ҳовлига сўрамай-нетмай кириб боради. Ҳовлининг офтобруй жойида чўзи-либ ётган болани кўргач, унга ортидан аскарлар қувлаб келаётган-ини ва ўзини яшириб қўйишини итмос қилади. Бироқ бола авва-лига рози бўлмайди. Ярадор қочоқда эса, қочшига бошқа жой йўқ. Ҳали-замон аскарлар узидан келиб қолади.

СОТҚИН ЎҒИЛ ҚИСМАТИ

Ота-онаси подадан хабар олишга кетган, ҳовлида шу боладан бошқа ҳеч қим йўқ. Менга кинофильм воқеалари кизик туолганидан гапларига тушун-масам ҳам мақсадни англаётгандай эдим. Шу боис қузатишда давом этдим. Ярадор чўнтагидан пул чиқариб амал-лаб болани кўндиради. Шундан кейин бола ҳаракатга тушиб, уюлган пичан гарамини говак қилиб қочқони яшира-ди ва яқиндагина болалаган мушукни болалари билан гарам устига жойлаб қўяди. Аскарлари билан келган сер-жант қочқоннинг шу ҳовлига киргани-ни билади. Аммо у ёқ-бу ёқни тинтиб уни топши олмади. Ночор қолган сержант чўнтагидан қумуш соатини олиб болагинг кўз олдида ўйнатади. Болага соат ёқиб тушади ва қочқондан олган пулни эсдан чиқаради. Қумуш соат қимматроқ эканини бола яқши бил-ларди. Ахйир, улар ҳам болани «сотиб олишади». Кейин бола қочқоннинг қаер-далигига қўзи билан ишора қилади.

Боланинг отаси уйига қайтаётиб, милтик кўтариб олган аскарларни кўриб, уйимда бир қор-қол юз бердими ёки мени излаб келишимди, деб ҳаво-тирга тушади. Улар билан гаплашиб бироз ўзига келади. Сержант нима бўл-ганини унга айтиб беради. Отаси ўғли-нинг пулга сотилиб, ваъдасига ҳиёнат қилганини гап-сўзлардан билиб олади. Алқисса, ота ваъдасида турмаган ўғли-ни уйдан узоқроққа олиб чиқиб отиб ташлайди. Ваъдага хиёнат асло кечи-

чирмай, шафқатсизларча отиб ташлай-ди. Инсоний нуқтан назардан қаралса, ҳеч қачон ота ўз фарзандига бунчалик бешафқат бўлиши мумкин эмас. Аммо адабиётнинг бадий тўқимага асослан-ган мақсади борки, шу орқали маҳорат-ли адиб ўқувчиларга ўзига хос адаб ва тарбия беради. Ўшанда асл мақсадни тушунмаган бўлсам ҳам ўғлини отиб ташлаган отадан негадир нафратлан-маган эдим. Ҳатто отанинг бу ишини ички шуур ила оқлаганман, тўғри қил-ди, хиёнатни кечириб бўлмайди, деган ҳулосага келганман ўзимча. Бу новел-ладан чиқарилган ҳулоса ва ечимнинг бир жиҳати. Яна бир жиҳати ҳам борки, буни анча вақтлар ўтгандан кейин, новеллани қайтадан мутуола қилиш орқа-ли аниқлаб олишга муяссар бўлдим.

Маълумки, Проспер Мериме жаҳон адабиётини новелла устаси сифатида ном қозонган таниқли адиб. Ўзунчи ўз новелларида бир миллатнинг ҳа-ётини тасвирлаб, унинг ютуқларини ожиз жиҳатларини ҳам кўрсата ол-ган машҳур адиб сифатида танилган. «Маттео Фалконе» новелласи ҳам унинг ана шундай машҳур ва теран маънога эга асарларидан биридир. Жаҳон адабиёти адибларидан бири бир ёзувчининг ҳикоясига баҳо берган-да, ҳикояни боши ва оёқларини ичига тортиб оладиган тошбақага ўхшатади. Худди тошбақага ўхшаб ҳикоя ҳам асл мақсадни ўз ичига «ютти юборган бўлади». Шунинг учун бундай ҳикоя ва новеллаларни ўқиган ўқувчи бир-дангина адибнинг мақсадини тушуниб олиши қийин. Буни англаб олиш учун ўқувчидан фаҳм-фаросат талаб қили-нар экан. Яъни Проспер Мерименинг адабий қахрамони Маттео Фалконе француз миллатига мансуб киши, у ўз миллати (фарзанди) қонида хиёнат ва лафидан кечиш иллати оқиб, бошқа-ларга ҳам тарқалишини хоҳламайди. У миллатини гурурли, бир сўзла ва лафидан турадиган кишилар қиёфаси-да кўришни истаиди. Миллатдошлар-нинг чинакам ва ҳақиқий миллат бўлишини ният қилган. У хиёнат қил-ган ўғил тимсолида ўз миллати қонида бундай иллатнинг оқатганини кўриб уни муолажа қилишни ўйлайди. Ваҳо-ланки, иллат пайдо бўлибдими, уни қондан чиқариб ташламаса, бошқача-сига қутулиб бўлмамлигини яқши би-лади. Адибнинг ҳулосаси шуки, бу ил-латни улгаймасдан илдири билан йўқ қилиш ва унга барҳам бериш керак.

Шу маънода айтишим мумкинки, француз адибнинг қахрамони Мат-тео Фалконе қиёфаси ва сиймосини ўқувчилик пайтимида кўриб, унинг қатъияти ва иродасига қойил қолган бўлсам-да, афсуски, унинг мақсадини тушуниб етолмаганман. Орадан йил-лар ўтиб, мана энди бундай қатъият ва иродага эга кишилар ҳаёт оқимининг пок ва тоза ҳолда оқиши, унинг тиник ва мусарфо бўлишини таъминлаб ту-ришга хизмат қилишини тушуниб бор-моқдам. Профессонал иждоқорлар ҳар қандай нарсадан халқ ва миллат манфаатини устун қўйишлари лозим. Бир миллатнинг руҳий-маънавий та-назулу ва инқирозга учраши осон бў-лганидек, унинг руҳий-маънавий юк-салиши ва покляниши ҳам бирданга амалга ошиб қолмайди. Бу йўлда ҳар бир халқнинг профессионал адиб ва шоирлари ўз миссиясини маромига ет-казиб урдаласаларгина мақсад ҳосил бўлади.

Бобомурод ЭРАЛИ,
Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси аъзоси

БАХТНИНГ НЕЧТА НОМИ БОР?

Москвада чоп этиладиган «Дружба народов» («Халқлар дўстлиги») жур-налнинг 2021 йил 1-сонида шоир Турсуев Алиннинг туркум шеърлари Суҳбат Афлотуний таржимасида нашр этилди.

Мазкур адабий журналда Ўзбекистонлик шоир ва таржимон Суҳбат Афло-тунийнинг «Солько имён у счастья?» («Бахтнинг нечта номи бор?») номли тур-кум шеърлари ҳам эълон қилинди.

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси аъзоси бўлган ҳар иккала иждоқорни ушбу ютуқ билан муборакбод этамиз.

Фозил ФАРҲОД,

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси ахборот хизмати бошлиғи

Суратда: Атоқли адиблар Шукрулло ва Одил Ёқубов

ДУНЁ БЎЙЛАБ

Баҳодир БАХРОМ

АТАР ВАПААН ОНА БУСА...

Узори гул

Рухим каби жимирлайди тиник сувлар, Юрагимдай айкиради дайролар...

Қир-адирга макон асли Палангдара, Баҳорлар маст кучиб яшил елканини...

Олисларга боқар эди Темур бўлиб, Асрларнинг хайратига бағри тўлиб...

Қўл ушлашиб чопар эдим шамол билан, Улайдим мен фақат эзу хаёл билан.

Тақдир йўлим бурди бир кун пойтахт томон, Дуо қолди меҳрибон бир аёл билан...

Қора нондай ширин эди қаро кунлар, Нону ош деб ота бағри яро кунлар...

Ёлғизлиб қолгани йўқ, хув, Оксарой, Хар қадамда бунёд тилла равоқ сарой...

Ватан

Англингиз-эй, тирикликнинг маъволари, Ватан бўлса, жон киргудай қайгуларим!

Сиру Аму бўйларида алла айтган, Шу ноладан уйғонгандир кекса замин...

Агар Ватан она бўлса, бу онанинг Бахтиёрдир бағрида гул-лолалари.

Минг йилларким, гарди қутлуг сайёранинг Тизгинини тутиб турар болалари...

Айтсам, дунё туркий деган саҳифадир, Илму урфон истар мудом, нозик таъби...

Бахт дегани йўлда, ўнгу сўллардадир, Манзил йироқ, продангини тобла, ўғлон...

Нима қилай, сизни соғинсам, Васлингизни ўйлаб бўлсам маст...

Кузатганман минорлар токин, Арқлар кезиб, бўлиб девона. Бағрингиздай хотиржам, сокин...

Юргим келар эркалаб, оху, Ёнингизда, ҳушларингизда. Аммо... шундай бўлса қанийди...

Гўзалликнинг чегараси йўқлигини Сенга термулиб хис этганман...

Келаётган қадам товушларинг эмас, Келаётган армон, Келаётган хижрон чашмасида ювилган...

Мен эса йўлларга термулиб Бахтни кутман. Бахт табассум, бахт меҳр тўла табассум!

Сендан эса дарак йўқ! Сенсизликда юрагим шоир бўлди, Сенсизликда юрагим хофиз бўлди...

Ўзбекистон адабиёти ва санъати газетаси — 65 ёшда

Суратда: Газетанинг биринчи сони

«Совет Ўзбекистони маданияти» газетаси адабиёт ва санъат ҳамда кинематография ходимларига...

Газета ўзбек маданияти олдида турган муҳим вазифаларни ўз саҳифаларида мунтазам ёритиб боради...

Газета ўз саҳифаларида чет эллар билан маданий алоқа масалаларини, прогрессив ёзувчиларнинг ижодига...

«Совет Ўзбекистони маданияти» газетасининг 1956 йил 4 январдаги 1-сонидан босилган «Маданиятимизнинг янада гуллаб-яшнаши учун» номли бош мақоладан.

«Ўзбекистон адабиёти ва санъати» газетасининг бош муҳаррирлари:

- 1. Мумтоз Мухаммедов (1956-1957)
2. Раҳмат Файзий (1957-1959)
3. Воҳид Зоҳидов (1959-1962)
4. Лазиз Қаюмов (1962-1981)
5. Асқад Мухтор (1981-1982)
6. Одил Ёқубов (1982-1987)
7. Аҳмаджон Мелибоев (1988-2000)
8. 2000-2002 йиллар – тахририят
9. Мурод Абдуллаев (2002-2004)
10. Аҳмаджон Мелибоев (2004-2010)
11. Саъдулла Ҳаким (2010-2014)
12. Сирожиiddин Саййид (2014-2018)
13. Ўктам Мирзаёр (2018-2019)

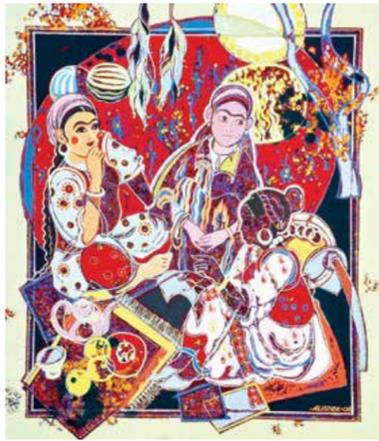
МАЪНАВИЯТ ЭЛФИЛЛАРИ
Ёшлик — тошқин сув, суғорадиган экиннингизни суғориб қолмасангиз, ўтиб кетади. Кейин кексалик кўзойнагини тақиб, игна билан қудуқ қазишдан иш чиқмайди.

Галерея

Ўзбекистон халқ рассоми Алишер Мирзаев ижодидан намуналар

Оқ вазали натюрморт (2007).

Сухбат (2008).

Тошкент натюрморти (1982).

Рақс (2008).

«Туркистон» 2020 йил, 6-сон

«Янги Ўзбекистон — янгича дунёқараш» руқнида шоира Зулфия Мўминованинг «Дийдор — байрамдир» ҳамда «Адиблар хивёни — маърифат маскани» руқнида Ойбек Қўшбоқовнинг «Муқимий мероси талабалар нигоҳида» мақолалари билан танишасиз...

Академик Наим Каримовнинг адабиётшунос олим Иззат Султон таваллудининг 110 йиллигига бағишланган «Серкирра истеъдод соҳиб» мақоласи, таниқли ёзувчи Хайридин Султоннинг «Отбекнинг жанозаси» хикояси, Гафрат Мажиднинг

АДАБИЙ-БАДИИЙ НАШРЛАР

«Олам, менга фақат гул керак» номли туркум шеърлари муштарийларини бефарқ қолдирмайди. «Рассом уста-хонасида» руқнида Ўзбекистон халқ рассоми Баҳодир Жалолов, «Боқий меросимиз» руқнида «Нихол» мукофоти совридорлари Илём Арабовнинг сермазmun суҳбатларини ўқишингиз мумкин. Журналистлар Наериддин Асридиновнинг актёр Разоқ Ҳамроев таваллудининг 110 йиллигига бағишланган мақоласи, Ўзбекистон халқ шоири Жуманиёз Жабборов таваллудининг 90 йиллиги муносабати билан ширининг «Юракдан юракка гул ёғсин фақат» номли гўзал шеърлари гулдастасидан баҳраманд бўлишлари мумкин.

«Кутлов» руқнида Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган журналист, таниқли фотомуҳбир Содиқ Махкамовнинг 75 ёшга тўлгани муносабати билан мақола берилиб, ижодкорнинг ноёб фотосуратлари ҳам эълон қилинган.

«REGIONLARARO MULK MARKAZI» МЧЖ бошланғич баҳоси ошиб бориш тартибида ўтказиладиган очик аукцион савдосига таклиф этади!

Ўзбекистон Республикаси Фанлар Академияси умумий ва ноорганик кимё институтининг 2021 йил 13 январдаги №1-10/8-040 сонли буюртманомасига асосан, Тошкент шаҳар Мирзо Улуғбек тумани Мирзо Улуғбек кўчаси 77-а уйда сақланаётган 1. «Нексия Донс» русумли, Давлат рақами 01/420 АВА бўлган, 2007 йилда ишлаб чиқарилган, техник носоз, бошланғич баҳоси 16 456 000 сўм бўлган автомобиль аукцион савдосига қўйилмоқда.

Аукцион савдолари 2021 йил 22 февраль куни соат 11:00 да бўлиб ўтади. Аризалар расмий иш қунари соат 10:00 дан 16:00 гача қабул қилинади (13:00 дан 14:00 гача тушлик). Аризаларни қабул қилишнинг охири муддати: 2021 йил 19 февраль куни соат 16:00. Автотранспорт воситаси 2021 йил 22 февраль куни сотилмаган тақдирда, тақрорий савдолар 2021 йил 1 март куни соат 11:00 да ўтказилади. Аризаларни қабул қилиш: савдо қунидан бир кун аввал. Савдо ғолибига 5 банк куни ичида сотувчи билан олди-сотди шартномаси тузиш мажбурияти юклатилади. Талабгорлар мулк бошланғич баҳосининг 10 фоиздан кам бўлмаган миқдорда зақалат пулини ХАТБ «DAVR-BANK» Олмазор филиали х/р: 22604000505265882001 МФО: 01121, СТИР: 307638956. Аризаларни қабул қилиш ва савдо ўтказиш манзили: Тошкент шаҳар, Миробод тумани Садик Азимов кўчаси, 5-тор 5-уй. 90 971-20-00. Гувоҳнома №.880847

Таваллуд кунлар

- Фарида Усмонова — 23 январь — Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси аъзоси, адиба.
Алишер Отабоев — 23 январь (1985) — Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси аъзоси, таржимон.
Акмал Сафаров — 24 январь (1993) — композитор, Ўзбекистон композиторлар ва бастакорлар уюшмаси аъзоси.

- Одил Икром — 26 январь (1960) — Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси аъзоси, шоир, таржимон.
Мадина Мухторова — 26 январь — Ўзбек миллий академик драма театри актрисаси, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист.
Наргиза Асадова — 27 январь — Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси аъзоси, шоира.

O'zbekiston adabiyoti va san'ati
Манзилмиз: Тошкент - 100083, Магбуотчилар кўчаси, 32
Электрон почта манзили: uzas.gzt@mail.ru

Муассис: ЎЗБЕКISTON ЁЗУВЧИЛАР УЮШМАСИ
Бош муҳаррир: Салим АШУРОВ
Хамқорими: akfa

Тахририятга келган кўғезмалар тахлил этилмайди ва муаллифларга қайтарилмайди. Муаллифлар фикри тахририят нуқтаи назаридан фарқлиниши мумкин.
Маскув котиб: Асрор СУЛАЙМОНОВ
Навбатчи муҳаррир: Абдумажид АЗИМОВ
Саҳифаловчи: Зафар РЎЗИЕВ
Газета 2014 йил 26 ноябрда Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси хузуридаги Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлигида томонидан 0283 рақам билан рўйхатга олинган.
Адади - 3143. Буюртма Г - 144.
Ҳажми - 3 босма табоқ, А-2.
Нашир кўрсаткичи - 222.
Ташкилотлар учун - 223. 1 2 3 4 5 6

ЖУМА КУНЛАРИ ЧИҚАДИ
Сотува нархи эркин.
«Шарқ» нашриёт-магбаа акциядорлик компанияси босмахонаси.
Босмахона манзили: Буюк Турон кўчаси, 41-уй.
Босишга тошириш вақти - 21.00.
Босишга тошириш - 00.45.
ISSN 2313-634X
1 7 7 2 1 8 1 6 1 4 0 0 0